

~~L. 1731.~~

~~138 172.~~

606.

1743/186
B606

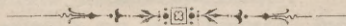
Altari kõne.

Peetud

Tartu Maria kirikus

uue altaripildi pühitsemise päeval

20. augustil 1889.

Tartus.

Trükitud A. Grenzsteini juures.

1889.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 7. сентября 1889 г.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

54208

210.002.012
+ 210.002.012

1881

210.002.012

Tartu Maria kiriku uue altaripildi pühitseamise päeval.*)

I. Aruanne.

Sumala Isa ja Poja ja püha Waimu nimel! Amen.

Armas kogudus! Rõõmsa südamega oleme meie täna jälle siia oma armsa kirikusse torku tulnud, oma Sumalat kiitma ja tänama. Küll on see usurahwale alati rõõmu asi, kui nemad üle kiriku läwe Sumala teenistusele astuvad, aga täna on meil südamelikult rõõmuks weel iseäralikult asja: kauniste walmistatud ehtes on meie kiriku kallid ruumid meid teretanud, hoolega on koguduse armastus neid ilustanud, ja igauhe wastu, kes sellest armastuse tööst ka osa on wõtnud, on nad täna nagu hülidnud: Sumal õnnis-tagu sind, et ka sinu süda Sumalale nõnda jaoks kauniste ehitatud armastuse wiisil!

„Kui armsad on sinu hooned, wägede Jehowa“, hüiab wana testamendi laulik, ja ka meie uue testamendi rahwas püiame wõimalikult armsaks ehitada ja kaunistada neid hooneid, kus meie oma Sumala teenistusi peame. Küll meie teame, et „Rõigeförgem ei ela mitte templite sees, mis kättega on tehtud,“ waid et usklikkude koguduse südamed temale nagu

*) Selle oma kahejaulise kõne (aruanne ja maenitsus) olen koguduse liikmete soowi peale trükiti pannud selle armsa päewa mälestuseks. Paul Willigerode, õpetaja.

templiks on; aga meie teame ka, et usklikkude kogudusele see hoone üliwäga tähtsaks ja armsaks saab, kus nende usuelu iseäranis saab äratatud ja kasvatatud ja tunnistatud — see on nende kiriku hoone. Sa sel mõttel on see õige ja armas asi, et kogudus oma kirikut kui pühakoda auu sees hoiab, seda armastab ja iluga ehitab. Meie teame küll, et meie usklikuks ei saa nende andide läbi, mis meie oma kiriku heaks anname, waid aga Sumala püha sõna läbi; aga meie teame ka, et seal, kus rahwa usuelu ärk ja kindel on, see elu omal jaul ka niisuguste andmiste läbi peab atwalikuks saama ja et alandlik ja rõõmus andja ka siin Sumala meelest armas on.

Sa nõnda tohime meie ka täna esimest korda jälle oma kirikusse kogudes pärast tema parandamist ja ilustamist rõõmsa südamega hüüda ja tunnistada: „Siia maale on Jehowa meid aidanud!“ Puhas walge kiriku lagi paistab nüüd meie üle, kauniste wärwitud müürid meie ümber, kunstlikult walmistatud altar kutsub meid palwele ja sakramendile ja kaunis, ilus, uus altaripestik paistab teile silma, kuni kallid meie Ünnistegija armu ja helduse meeldetuletaja ja äratähendaja.

Nüüd pean siis sulle, armas kogudus, mõne sõnaga sellest aru andma, mil teel meie seda kõik oleme kätte saanud, ja seda tahan rõõmsa meelega teha.

Seda on juba mõnda aastat aega, siis pandis lord kantsli pealt minu isa, teie armas walgepea, kogudusele küsimist ette, kas kogudus wabest ei tahaks uut altaripesti muretseda ja seks armuandeid kofku panna?

See mõte oli ka minule meele pärast. Sest endine pestik oli juba wana, ja pealegi ei ole selle peal Ünnistegija palget selgeste näha, kuna sõjamees

odaga, kes püha kirja järele üsna kõrwaliselt asjaks peab jääma, kui teda üleüldse tahetakse maalida, selle pildi peal palju selgemine filma paistab, kui Unnis-tegija ise; ka muid asju võiks siin veel nimetada. Aga ilma kogudujeta ei või õpetaja niijulgust asja mitte ära teha, sest õpetaja, kes küll koguduse juhataja, on seatud koguduse pärast ja ei mitte kogudus tema pärast ja nõnda nemad mõlemad Jumala pärast. Siis pidin mina ka ootma, mis koguduse liikmed sellest ettevõtmisest võtaksivad arvata, ja seda tegin ka. Seal sai mulle mitmelt poolt koguduse seast niihästi andeid selle peale kätte antud, kui ka palju kiitvaid sõnu selle mõtte kohta üteldud. Siis hakkasin mina tungivalt korjamisega peale, seda teades, et nüüd sellega täieste koguduse soov viitsin. Ja rõõmuga sain näha, kuidas andide arv kohe hakkas kasvama; seal andis rikas omaft rikkusest ja vaene omaft vaesusest, ja seda tegivad nemad kõik rõõmsa südamega. Siis hakkasivad ka meie armas vana prauk ja meie koguduse armsad kiriku koorilauljad jälle oma armastuse tööga peale: suure hoolega oo nemad mitu kontserti walmistanud, kuft ka rohkestes rahaabi meile on saanud selle korjanduse heaks, peale selle rõõmu, mis muidu armsa kogudusele nende laulmisega walmistati. Olgu kõigile neile, kes nõnda wiisi seda tööd oma raha ja waewaga on awitanud, südameleikku tänu üteldud. Niemtamata ei või ka selle juures jätta, et kaiks meie koguduse ametnikku kord ühe kihelkonna töö, mis muidu meistri kätte olesk saanud, ise on ära talitanud ja oma waewa ja rahakasu lahkestes altari pildi peale ära annud.

Nõnda sain ma pea niikaugele, et meistrit pidin otsima, selle kätte pildi walmistamise tööd ära anda. Et mina ise nende kunstasjade suur tundja ei olnud,

pidin ma paremate tundjate käest nõuu paluma, ja on nemad mulle ka lahkestest abiks olnud. Iseäralikult tuleb mul siin tänuga nimetada herrat prof. Georg Voeschke, kes oma kunstasjade tundmise poolest nii kuulus on, et teda praegu Bonni linna kunstasjade professoriks kutsuti, see on Sakjamaa kunstasjade esimese professori koha peale. Meie oleme palju kirjutanud ja otsinud — wõderalt maalt ja Peterburist; mitmed head meistrid tahtsid meile pilti maalida. Wiimati, kui kõik proowid järele waadati, leiti tundja ütelse järele kõige parem ei mitte kaugelt olewat tulnud, waid üsna ligidalt, nimelt meie Tartu linnast proua akademiker Hagen-Schwarzi käest. Siis palusin ma konwendi poolt luba, jelle proua käest maalitud uut pilti wana ajemele kirikusse üles panna ja sain ka selle luba. Nimetatud proua hakkas siis tööga peale ja on kõige suurema hoolega seda ära teinud, tõeste ei mitte üksnes raha pärast, waid õige odawa hinna eest suure armastuse ja waewaga. Saagu ka temale koguduse nimel sel kohal kõige paremat tänu avaldatud ja Jumala õnnistust soowitud.

Uga kui uus pilt kirikusse saab, kas võib muu kirik mustaks jääda? Oleks küll wäga soowida, et ta ka puhastatud ja kaunistatud saaks — nõnda mõtlesin mina. Ma panin seda jälle konwendile ette ja küsisin, kas tema seda kulu wähest tahaks oma peale wõtta, kuna priitahtlikuid andeid juba rohkestest oli kokku tulnud. Kolin korda on konwent selle asja nõuupidamiseks ette wõtnud ja on rõõmsaste nõuiks wõtnud, kõik ilusaste lasta ära teha. Mina pean siin kogudusele seda tunnistama, et dieti rõõmustaw näha oli, kuidas koguduse ametnikud konwendi peal, ehk nemad küll teadsid, et maksusid juba palju on ja mitte kerge asi ei olnud neid suurendada, siiski seda

makfu kiriku heaks mitte ei ole rängaks koormaks arvanud, waid eunemine koguduse liikmete auuks; ja mina loodan findlaste, et koguduse liikmed niisama saawad mõtlema ja ütlema, kui nad kõik kiriku parandamised saawad mõtlemisega ära waadanud, ja et mõne nuriseja paha meel ka rõõmuks muudab, kui ta selle asjaga tuttawaks saab. Sest see on üks kallis asi, kui meie wahel ennaft ka jõudu mööda kiriku iluks ja Jumala auuks kulutame. See kiriku ilustamise töö sai kunstundjast heaks kiidetud plaani järele meistri Kolbergi kätte antud, kes seda õige ilusaste on ära teinud, nagu teie näete; niisamuti on ka uue pildi raam tema käest tehtud. Peale selle on weel altari ja kantsli ehteks mitmed kaunid asjad muretsetud, ja nimelt ka priitahtlikuisi armuannetest, ja saawad needki asjad täna esimest korda teie silmade ees pruukimiseks peale pandud.

Tänu pean wiimati ka neile kiriku töörmündritele ja kirikuteendritele ütlema, kes lahkestest mõnda waewa enese peale on wõtnud niisama kontsertide ordnungi pidamise juures, kui ka neil päiwi, kus walmis tehtud pilti neile koguduse liikmetele näha anti, kes seda weel enne ülespanemist näha soovisid. — Saagu siis koguduse Jumala teenistuse pruukimisele pühalikult kätte antud, mis koguduse armastus meie kiriku ilustamiseks Jumala auuks on korda saatnud!

Tänuliku rõõmsa meelega tunnistame selle juures ka: „Siia maale on Jehowa meid aitanud!“ Amen.

II. Maenitsus.

Kui ma lühidelt sulle teada andsin, armas kogudus, mil wiisil uus altaripilt ja muu kiriku ilu meile on saanud, siis wist saawad teie südamed nüüd ka weel mõnda sõna selle kalli pildi seletamiseks ja koguduse maenitsemiseks ootama. Meie pilt ei pane meile mitte inimese mõttid ega luuletusi ette, waid meie Ünnistegija armutööd ja nende usku, kelle südamed ennaft olid temalt leida annud. Riisugusid asju seletawad meile kõige paremine püha kirja sõnad, ja nimelt waatke altari ülema jau peale, siis paistawad seletamiseks ja maenitsemiseks teile kuldse tähedega püha kirja sõnad filma: „Mida om Jummal ma ilma armastanu.“ Jumal on armastus, ja kui igawene armastus on ta algmisest patusid inimesi otfinud õnnistuse lugudes, kuni wiimati tema armastuse töö tema armsa Poja sees täide sai. Mõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainusündinud poja on annud. Ja seal paistab meile nüüd meie kiriku altari üle selle meie Ünnistegija kuju: risti peal on ta, kibuwitsa krooni kannab ta peas kui walukandja kuningas, tema kätest ja jalgadest on naelad läbi aetud; ta on omaßid armastanud otjani, ta on meie patu nuhtlust enese peale wõtnud, ta on äganud ja kishendanud hirmsa walu sees; pimedaks oli taewas läinud, kui hirmsa surma pime õõ ka tema peale tuli; aga surmale ei pidanud wõimust jääma tema üle, ta on ära wõitnud ja wõitja healega on ta surses hiiuidnud: „See on täidetud“ ja on oma waimu Isa kätte andes oma pead nõrgutanud ja hinge heitnud! Nuhtlus oli tema peal, et meil wõiks rahu olla. Waata, weel tunned ja tema palge pealt

ſeda hirmſat walu, mis ſeda piinas; aga Õnnistegija rahu, mis ta meile ſelleſega on ſaatanud, paistab ka waluga ühes tema kallist palgeſt meile waſtu, nagu tahaks ta ſüdamesse woolada. Bimedad pilwed, nagu meie pattude tunnistajad, on risti üle, aga eſimesed päewa kiired tungiwad neist juba läbi ja walguſtawad Õnnistegija kuu, tunnistuſeks: tema on ſind kalli hinnaga ära oſtnud ja ära lunastanud, et ſa tema läbi rahu leiad oma Jumalaga, kõigeſt patuſt peastetud; et ükſki, kes tema ſisse uſub, ei pea hukka ſaama, waid et igawene elu temal peab olema. Tema ihu on ſelgeſte tunda ſurnud olewat, ja ſiiski ei ole ta mitte, nagu muu inimeſte ſurnukeha, waid tema ſees weel elab ſee taewa wägi, et ta mädanemiſt ei pea nägema, ehk küll kurdad waenlaſed odaga tema külje ſisse on piſtnud, et weel werd näikſe haawaſt jookſwat. Mida om Jummal ma ilma armas-tanu, et temma oma ainuſündinud poega on annud, et ükſki, kes tema ſisse uſub, ei pea hukka ſaama, waid et igawene elu temal peab olema!

Seda kallist püha kirja tunnistuſt, kes on ſeda meile üles pannud? See oli apoſtel Johannes, kes ka iſe meie Õnnistegija kannatamiſe ja ſurma tunniſtaja on olnud ja on maailmale kuulutanud, mis ta oma ſilmaga on näinud. Seal ſeiſab tema ka meie pildi peal risti all, ja ta toetab armastuſega Mariat, Õnnistegija ema, Iſſanda ſõna järele, kui ſee Maria waſtu ütles: Waata, ſee on ſinu poeg, ja Johanneſe waſtu: Waata, ſee on ſinu ema! Oh ſeda kallist, waga Maria nägu, kui wäga on ta walu ja kurbduſt täis, ta nõrkeb pea ära, ta ei ſuuda pea enam kanda, mis ta oli pidanud nägema. Seda oli Jehowa ingel niisugufe kalli auuſtamiſe ſõnaga teretanud, nagu ükſki muu inimene ſeda kuulda ei ſaanud; ja ſee

õnnistud naeste seas on kõik neid sõnu waga südamis liigutanud ja tema hing on Issandat waga auustanud; ta on Issandat ilmale toonud, ta on Jehowa auu näinud, ta on pühalikute kartusega Jesusest kaswatanud, ta on kuulnud tema wägewaid sõnu ja näinud tema armu tegusid. Aga Simeoni sõna pidi täide saama, kui ta ütles: „sinu omast hingest peab mõõk läbi tungima“ — ja see mõõk on läbi tunginud: ta on näinud kõik Issanda hirmsat kannatamist, ta on kuulnud tema ägamist ja kujukamist; nüüd on Issand hinge heitnud, tema silmad ei waata enam tema peale, tema suu ei räägi enam — walusaste on mõõk Maria südamest läbi tunginud, nagu surmani haawatud nõrkeb ta ära, et Johannes käed teda peawad toetama. Kui mõni ema teie seast ka oma poega on pidanud leinama, kui ju süda siis tahtis walu pärast nagu lõhki minna, siis wõid wähest pisut aru saada, mis Maria süda sel ajal tundis, ja sa saad tänama teda, kes sulle tema walukandjat kogu nii sügawa mõttega süa pildi peale on maalinud! Aga Mariagi walu peab rõõmuks muutma, ja kui ta filmaweeaga küllwas, hõiskamisega peab ta lõikama; nagu Sumala päike neid pilwi ära ajab, mis tema üle warjawad, nõnda peab Sumala poeg, keda ta ilmale on toonud, ka tema kurwastust jälle kaudama kui tema hinge igawene päike, kui tema ülestõusnud Issand ja Õnnistegija, kes tedagi kõigest patust õn-
jaks teeb.

Kas wähest Johannes jarnaseid mõtteid omas südamis on pidanud, nagu ta meie pildi peal meie ees seisab? Kui ta sel ajal seda ka weel ei ole selgeste ära tunnud, aimanud on ta seda tõeste, see mees, kes pärast nii wägewaks Issanda armastuse tunnustajaks sai. Pange tähele, kuidas tema filmad

taugele vaatavad — mis nad otsivad sealst? Ei mitte selle ilma asju, nad on nagu nende asjade poole pöördud, mis ülemad on kui kõik see maailm. Ta mõtleb kõikide oma Issanda armu sõnade ja tegude peale — oh kui palju pühalikuid mõtteid koguvad seal tema hingesse kokku; ta mõtleb ka selle peale, kuidas Issand oma kannatamist ja surma ette on tähendanud ja oma jäingrid seks kalli maenitsusega on kinnitanud. Ta on nagu waluerise hingega oma Issanda kannatamise ja surma tunnistaja olnud, aga tema süda hakkab nüüd neist Issanda sõnadest finni, kellega Õnnistegija oli tunnistanud, et tema, Jumala poeg, mitte ei saa surma sisse jääma, waid et igawest õnjust saab ilmutama. Seda mõeldes tunneb ta nagu taewa wäge, mis tema mehist südant kinnitab ja raske walu seeft tahab tema uft nagu ütelda: „Selle Issanda sõna usun mina ja ei taha meelt ära heita; teda, kes mind nii wäga on armastanud, tahan ma armastada nii kaua kui ma elan, tema armu tahan ma kuulutada nii kaua kui ma liigun: „Mida om Jummal ma ilma armastanu!“ Oh et see meel ja mõte ka meie seas walitseks, kellele ristilöödud Õnnistegija armu nii rohkesti on kuulutatud!

Seal on weel keegi pildi pealt näha, see on Maria Magdalena; ta on enne ka seda maailma rohkem armastanud kui Jumalat — siis on Issand tema südant nagu ära wõitnud, ja silmaweeaga on ta tema jalge ette heitnud. Ta on nüüd ka Jeseuse surma ja kannatamist näinud — see oli temale, nagu peaks tema waene süda nüüd kõigest troostist ilma jääma. Mis peab ta tegema? Ta ei tea ise enam, ja suurema waluga heidab ta risti ette põlwili ja hakkab oma kalli Jeseuse jalgade ümbert finni, kui tema

hirmutatud süda muud ei tea kui waikselt paluda: Oh Sumal, ole mulle waese patusele armuline! Temalegi tõuseb pea see päew, kus tema igatsaja hing leiab, mis ta otsib — Jeesus täidab temagi südant pea selle troostiga, mis tema üksi wõib jagada, kellest püha kiri tunnistab: „Nida om Summal ma ilma armastanu!“

Mis on siis weel seal tagapool näha? Seal on Jerusalema linn ja tema kesksest paistab Jehowa tempel. Seal on see kuninglik linn ja Sumala kuninglik rahwas — Jeesuse oma rahwas. Nemad on ära läinud — nad ise on oma kuningat ära põlganud, on Messiaist ära heitnud, on tema peale kaebanud, on teda paganate kätte annud, on tema walu ja surma pärast rõõmustanud ja hõisanud — mis saab neile sest? Kui sinna poole waatad, siis on nagu kõlaksid Issanda sõnad: „Jerusalem, Jerusalem! Kes ja tapad prohwetid. Kui mitu korda olen mina sinu lapsed tahtnud koguda, otsekui kana omad pojad kofku kogub tiibade alla, ja teie ep ole mitte tahtnud.“ „Sest aeg tuleb sinu peale, et ju waenlased sinu ümber piirawad ja sind kõigipidi waewawad, ja ei jätta kiwi kiwi peale, seepärast et ja ei ole tunnud oma armu katsumise aega!“ Oh hoidku armuline Issand meid, et meie tema armu mitte ei põlga ega unusta nagu nemad! See olgu meie palwe ja mõte. Aga kord peab see aeg tulema, kus ka Jerusalema Issraeli rahwas jälle oma Issanda poole ümber pöörwad, kus tema arm ka nende kurjad südamed jälle saab ära wõitma, et ka neilegi pärast hirmsat patuööd peab Jeesuse armastus õnust tooma: „Nida om Summal ma ilma armastanu!“ „Oh seda Sumala rikkuse ja tarkuse ja tundmise sügawust! Kuis äraarwamata on tema kohtumõistmised ja äramõistmata

tema wiisid!" — Neid asju, armas fogudus, tähendab meile meie kaunis uus pilt tõsisel wiisil ära, kuidas püha kiri meile neid tunnistab. Kui meie pilt walmis oli ja mõnele inimestele näha anti, siis on teda kõige rohkem kiitnud ühelt poolt kunstundjad ja teiselt poolt need, kes niisugused tundjad küll ei olund ega tahtnud ennast ise tundjateks armata, waid tahtsid aga liht waga meelega jeda wastu wõtta, mis neile pakuti. Sealt tahtsin teile paar lugu nimetada. Üks proua oli ka tulnud jeda pilti waatama; mõne aja pärast küsiti tema käest, kas ta tema meelest ka armas oli — sõnade asemel oli wastuseks südameliku filmaiveega fastetud palge, sõnu ei suutnud ta lausuda. Teineford tuli minuga ühes üks minule wõeras mees pilti waatama, see oli üks dieti suur kõwa mees; natuke aja pärast küsisin ma temalt, mis ta arwab. „Wäga hale on, süda ei suudagi pea jeda kanda," kostis ta minule ja suure kõwa mehe filmist jooksiwad filmapijarad. — Reedki inimesed olid pildi ilu läbi äratatud Sumala sõna ja armu peale mõtlema. „Nõnda on Sumal maailma armastanud", hüüdis ka nende südameetunnistuse heal, — Ma olen mitu korda armja foguduse liikmete suust kahte sõna kuulnud: „Kui aga meie süda tahaks Onnistegija armu nii puhtalt wastu wõtta, kuidas ta püha kirja järele meile pildi peale on tähendatud," ütlesid ühed, ja teised jälle ütlesid: „Kui aga meie süda ka saaks nõnda puhastatud ja Issandale walmistatud nagu meie armas kirik." Reed olid head nusiõnad; Sumal andku, et meie kõik õpikime nõnda mõtlema tões ja waimus.

Meie usk, armas fogudus, ei tule meile tõeste mitte uue pildi läbi, aga kui meie usu wiisil kirikusse tuleme, siis peab see meile ka omal jaul Sumala

armusõna tõtt, Õnnistegija suurt armastust meelde tuletama. Kui meie Jumala sõna kuulame, siis peame selle peale waadates ka mõtlema: seda ewangeliumi kuulutust wõid ja kuulda saada, sest nõnda on Jumal maailma armastanud! Kui meie palwele põlwili heidame, siis peab kallis altaripiltki meile nagu ütleva: ja tohid oma palwega Issanda ette astuda kui armisa isa armas laps, sest nõnda on Jumal maailma armastanud! Kui meie armulauale astume, siis peab ristipoodud Õnnistegija kuu meil hinge ees seisma tunnistades: nõnda on Jumal maailma armastanud! Kui meie lapsed suureks kasvavad ja õnnistamise päeval siia astuvad, siis peab seefama neid teretades kutsuma, et nad ühes usklikkude kogudusega kuulwad ja tunnistawad: nõnda on Jumal maailma armastanud! —

Keegi meist ei taha seda pilti kumardada ega auustada; keegi meist ei arwa, et pildi läbi sellele usuelu wõiks sündida, kellel usku ei ole; aga kui meie Jumala armust oma Õnnistegija sisse usume, kui meie seda usku peame kui ülemat head, siis on see meile täieste südamelikuks rõõmuks, et ka meie armisa kiriku kauni altari kallis uus pilt sedasama meile pildi wiisil filmade ette paneb, mis meie südamet usku tuum ja põhi on:

„Nõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainuõündinud Poja on annud, et üksti, kes tema sisse usub, ei pea hukka saama, waid et igawene elu temal peab olema.“ Amen.

